
HLAVNÍ ZDROJE KONFLIKTŮ PO KONCI STUDENÉ VÁLKY

Petra Piknerová

ROZPAD SOVĚTSKÉHO BLOKU

1991: Zánik Varšavské smlouvy, zánik Rady vzájemné a hospodářské pomoci

NATO přebírá roli hlavního mocenského garanta celoevropské bezpečnosti.

Vzniká program spolupráce Partnerství pro mír s postkomunistickými zeměmi.

Dochází k rozšíření NATO (Česká republika, Maďarsko, Polsko, Bulharsko, Slovensko, ...).

OBSE – prevence konfliktů, kolektivní bezpečnost, rozvoj demokracie

EU – založena Maastrichtskou smlouvou (1993), dochází k rozšíření EU o bývalé země sovětského bloku

POST- BIPOLÁRNÍ SYSTEM

Hlavní aktéři: státy, mezinárodní organizace, nestátní aktéři

Různé názory na povahu mezinárodního systému

Multipolarita, hegemon, ...

Sjednocení a rozpady státních celků

Velká škála hrozeb: hybridní, kybernetické, vojenské, sociální, environmentální, politické, ekonomické, ...

OSNOVA

Hybridní oblast

- Dezinformace, Putinovi trollové, dezinformační weby a rádia

Kybernetická oblast

Ekonomická oblast

Sociální oblast

- Etnické, náboženské, ideologické konflikty

Environmentální oblast

Politická oblast

- Extremismus, nacionalismus, patriotismus, šovinismus

Vojenská oblast

- Proliferace ZHN, terorismus

HYBRIDNÍ OBLAST

Hybridní hrozby

- *„Primárně se jedná o metody či způsoby, jakými je vedena konfrontace/konflikt, tj. široká, komplexní, přizpůsobivá a integrovaná kombinace konvenčních a nekonvenčních prostředků, otevřených a skrytých aktivit, majících primárně charakter nátlaku a podvratné činnosti, které jsou prováděny vojenskými, polovojenskými a různými civilními aktéry.“*
- Zahrnují různé formy hrozby
- Útočí na škálu společenských, kulturních, náboženských i majetkových hodnot
- Průkopníci: Rusko, Islámský stát

Hybridní válka

- Kombinace vojenské síly a nevojenských prostředků (ty jsou primární)
 - Cíl: ovládnout funkce politického vedení a aktivity obyvatel pomocí propagandy, klamných operací, zastrašování apod., destabilizace cílové společnosti, vyvolání krize, převzetí kontroly nad cílovou společností
 - Aktéři: stát i nestátní aktéři, často organizace (např. Hamás)
 - Oběť mnohdy ani netuší, že je pod hybridním útokem
-

DIMEFIL

D) diplomacie/politika

I) informace

M) ozbrojené síly

E) ekonomika

F) finančníctví

I) zpravodajství

L) veřejný pořádek a právní stát

HYBRIDNÍ HROZBY – PŘÍHODNÉ PODMÍNKY

Napadená země je dlouhodobě špatně spravovaný stát

Obyvatelstvo rozdělené (ideologie, rasa, ...)

Země přímo sousedí s útočníkem, není schopna kontrolovat hranice

Země má přístupný kybernetický prostor a populace věří internetu

DEZINFORMACE

= Systematické a úmyslné klamání, šíření záměrně nepravdivých informací, zvláště pak státními aktéry nebo jejich odnožemi vůči cizímu státu nebo médiím

Cíl: ovlivnit rozhodování nebo názory, ekonomický prospěch, prosazování politických názorů, negativní ovlivnění důvěryhodnosti a spolehlivosti, podryvání národní prosperity a bezpečnosti

Dezinformace často souvisejí s poškozováním pověsti státních institucí u různých sociálních skupin. Účelem je podporovat cíle zahraniční politiky nepřátelského státního subjektu.

Následky: ovlivňování politiků v jejich rozhodování, rozvrat důvěry mezi vládou a občany, oslabování společenské pospolitosti či narušování spojení mezi státy

„PUTINOVI TROLLOVÉ“

- Putin do propagandistické války investoval naprosto největší finanční prostředky v historii masového ovlivňování.
 - Ruské vedení vytvořilo novou frontu ve své informační válce.
→ kanceláře produkující lži a dezinformace pro sociální sítě = „trollí farma“, zaměstnanci = „trollové“
 - Na sociálních sítích vystupují jako skuteční lidé s názorem a spravují své falešné profily.
 - Cílem je manipulace diskutérů na internetu, dostávají zadání, píší příspěvky na zpravodajské weby a sociální sítě
 - Častá témata: USA, EU, Ukrajina, chvála Putina
-

DEZINFORMAČNÍ PRORUSKÉ WEBY A RÁDIA V ČESKÉ REPUBLICE

Weby

- AC24.cz
- Parlamentní listy
- Aeronet.cz
- Vlastenecké noviny, ...

→ Šíření ruské propagandy, neobjektivnost, oblíbenost u protiimigračních a nacionalistických stran a hnutí, přetisk článků z ryze prokremelských serverů, vychvalování Putina, kritika Ukrajiny (střílení civilistů ukrajinskými vojáky)

Rádia

- Svobodné rádio
 - Častý prostor pro Tomia Okamuru (SPD), který je zároveň sponzor
 - Šíření dezinformací, konspirační teorie (např. chemtrails – čáry za letadly mají obsahovat chemikálie, kterými nás vláda tajně „sprchuje“).
- Svobodný vysílač
 - Šíření dezinformací, ruské propagandy
 - Velký prostor pro šéfredaktora dezinformačního webu Aeronet, který vystupuje pod pseudonymem VK (Vedoucí kolotoče).

KYBERNETICKÁ OBLAST

- Kybernetický prostor představuje prostředí, kde se jednotlivé dimenze moci prolínají, jeho význam pro fungování států a ekonomik je kritický.
- Kybernetické útoky umožňují zasáhnout a ohrozit fungování veřejné správy, kritické infrastruktury (dodávky elektřiny apod.), finančního sektoru, mohou ohrozit bezpečnost důležitých objektů, jsou prostředkem špionáže, dezinformační kampaně atd.
- Útočné metody: kybernetická sabotáž, hackerství, internetové podvody a krádeže (ohrožení internetového bankovníctví, krádeže dat z kreditních karet, zneužívání osobních údajů), praní špinavých peněz s pomocí virtuálních měn, stalking, spam, projevy extremismu, zneužívání internetu k teroristickým aktivitám a propagandě)

KYBERÚTOK NA NEMOCNICI V BENEŠOVĚ

- 11.12.2019
 - Na nemocnici útočil tzv. ransomware
 - Výpadek začal v 2:17 na chirurgické ambulanci, kde se zpomalovaly počítače a ve 2:50 již nebyly IT systémy funkční po celé nemocnici.
 - Virus překonal bránu firewall, a dva antivirové systémy, nemocnici ochromil zhruba na 2 týdny, způsobil škodu přes 59 milionů korun. Pachatel nebyl dopaden.
 - Nemocnice přišla o internetový objednávkový systém u dárců krve, ztratila se také některá administrativní a ekonomická data, nešel pustit žádný přístroj včetně počítačové sítě, nebylo možné použít např. rentgen
 - Všechny plánované operace byly zrušeny, pacienti z JIP a ARO se převáželi na jiná místa
-

EKONOMICKÁ OBLAST

- Nestabilita světových trhů, nerovnoměrnost mezinárodního ekonomického vývoje
- Nejzávažnější a nejobtížněji zvladatelnou ekonomickou hrozbou představuje propukání ekonomických krizí, jejichž důsledkem bývají sociální otřesy a politická nestabilita.
- Konflikty z ekonomických důvodů – jde především o přírodní zdroje, o trhy, obchod a peníze.
- Ekonomické zájmy hrají důležitou roli téměř v každém konfliktu/válce, ne vždy ale musí být dominantní (např. 1. světová válka – kolonie, 2. světová válka – surovinové bohatství, války v Perském zálivu – kontrola ropných zdrojů a cen na světových trzích).
- Výrazný ekonomický rozměr mají také války, jež propukají kvůli kontrole obchodu s drogami.

SOCIÁLNÍ OBLAST

- Hrozby týkající se společnosti a lidské bezpečnosti
 - Lidská bezpečnost = ochrana lidí bez ohledu na to, zda je hrozba zakořeněná ve vojenském napadení, epidemii nebo živelné katastrofě
 - Migrace, uprchlictví, etnické, náboženské, kulturní střety (jazyk, zachování kultury, zvyků, ...)
 - Výskyt primárně v rozdělených společnostech (jak etnicky, nábožensky, tak i kulturně)
-

ETNICKÉ KONFLIKTY

Hybnou silou těchto konfliktů jsou etnické skupiny, jejichž příslušníci se cítí být spojeni dědictvím svých předků, jazykovými, kulturními a náboženskými pouty.

Příčinou konfliktů tohoto druhu je vystupňovaná nenávist mezi různými etnickými skupinami.

K válkám může vést i snaha etnických skupin o vytvoření svého vlastního státu.

Příkladem mohou být války doprovázející rozpad Jugoslávie v 90. letech.

NÁBOŽENSKÉ KONFLIKTY

Náboženské přesvědčení patří k nejhlubším a nejčastějším příčinám válek.

Je spojeno s často až bezmeznou vírou v určité ideály a hodnoty, s nesmířlivostí k jiným přesvědčením a především pak s odhodláním položit za vlastní víru i život.

Nejkonfliktnějším náboženstvím je islám, jelikož jeho stoupenci bojují v několika ozbrojených konfliktech či válkách na střetu s jinými náboženstvími ve světě.

S největším nasazením bojují tam, kde odmítají vnucování západních hodnot – důležitým místem se tak staly Afghánistán a Irák.

IDEOLOGICKÉ KONFLIKTY

Nebezpečný potenciál ideologií spočívá především v jejich schopnosti strhávat a mobilizovat široké masy lidí do boje za určité konstrukce často spojené s nesmiřitelností vůči jiným.

Silný ideologický náboj měla právě bipolární konfrontace během studené války.

PŘÍKLAD ETNICKÉHO KONFLIKTU - GENOCIDA VE RWANDĚ

- Označována za nejrychlejší genocidu
- Vypukla z 6. na 7. dubna 1994 po sestřelení letadla s prezidenty Rwandy Habyarimanou a Ntaryamirou (oba patřili k Hutuům)
- Skončila 18. července 1994
- Za 100 dní zmasakrovali Hutuští extrémisté na 800 tisíc Tutsiů a umírněných Hutuů
- Zhruba 2,7 milionu lidí muselo uprchnout ze svých domovů
- Vzrostl počet infikovaných virem HIV, byla zničena infrastruktura země a vylidnění vedlo k velkému propadu ekonomiky

PROGRAM R2P (RESPONSIBILITY TO PROTECT)

Přijato na světovém summitu OSN v roce 2005

Reakce na genocidy a etnické čistky ve Rwandě a Jugoslávii, neschopnost mezinárodního společenství na tyto činy adekvátně reagovat

Snaha, aby mezinárodní společenství již nikdy nesehala v zastavení krutých zločinů

4 hlavní hrozby lidské bezpečnosti: genocida, válečné zločiny, etnické čistky, zločiny proti lidskosti a lidské rase

ENVIRONMENTÁLNÍ OBLAST – ZDROJE HROZEB:

Antropogenní

- Chemické, radioaktivní, jaderné a biologické látky
- Narušení funkčnosti kritické infrastruktury
- Terorismus se závažnými dopady na životní prostředí
- Havárie velkého rozsahu

Přírodního původu

- Dlouhodobé sucho, extrémní teploty, srážky, vítr, požáry vegetace
- Zemětřesení, sopečné výbuchy

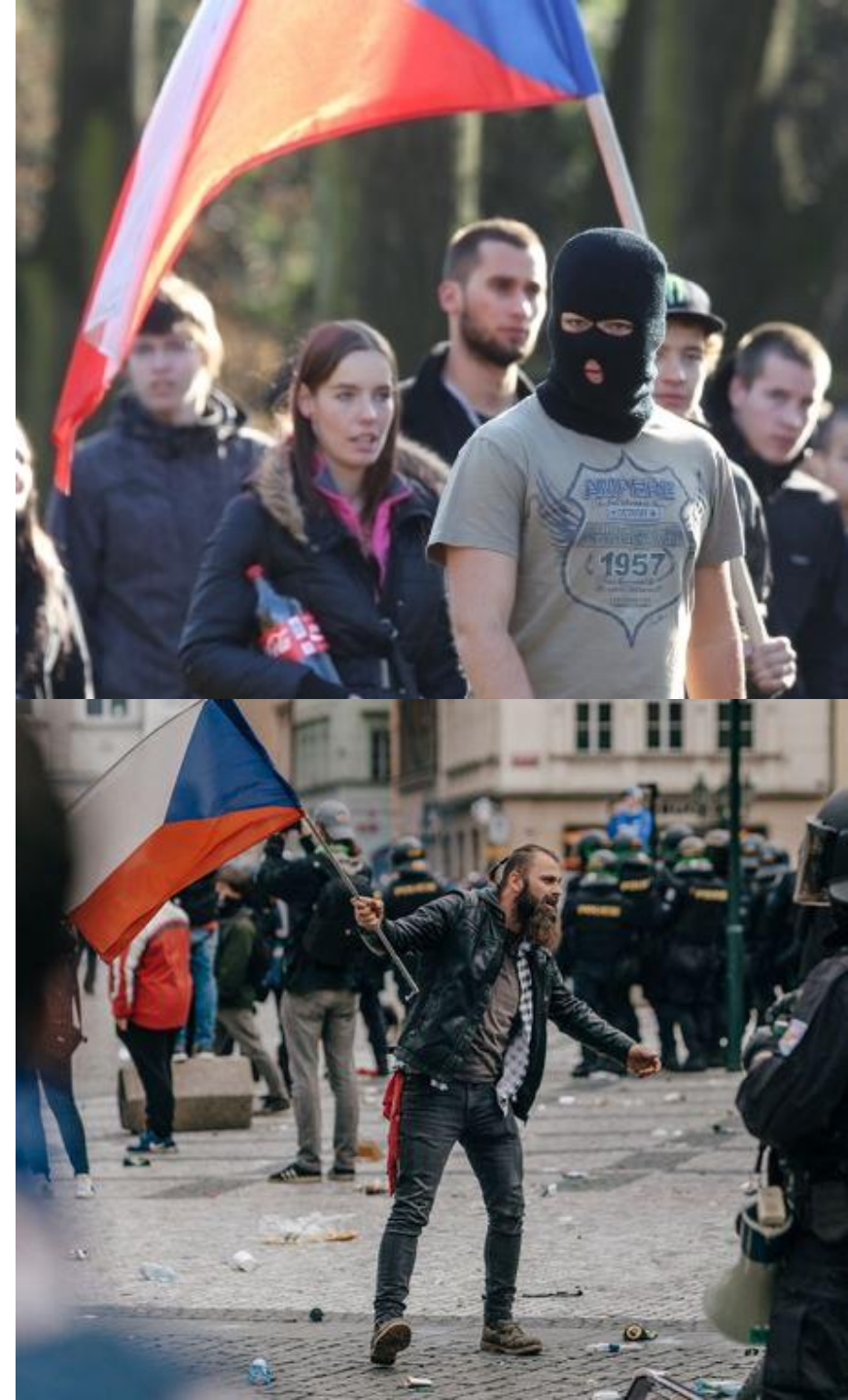

KONFLIKTY

- Nárůst obyvatelstva a s tím související spotřeba přesahující únosnou kapacitu planety → konflikty o zdroje, nedostatek orné půdy a pitné vody, ubývající zásoby jídla, rozšiřující se záplavy, stále větší sucho zasahují různé regiony světa (Blízký východ, střední Asie, Turecko, Irák, Sýrie, SA, ...)
 - Napětí se může prohloubit a vést k politické nestabilitě s vážnými důsledky pro evropskou bezpečnost.
 - Narůstání hladin moří a zvyšující se frekvence a intenzita přírodních pohrom jako hrozba pro pobřežní populaci. Ustupující pobřeží a zatopení oblastí může vyústit ve ztrátu území, což může vést k migraci do vyspělých zemí.
 - Jedním z nejvýznamnějších potenciálních konfliktů je boj o přístup ke zdrojům a jejich kontrola, protože většina těchto zdrojů se nachází v oblastech náchylných k dopadům klimatických změn a protože mnoho států, které produkují ropu a plyn, již čelí značným sociálně ekonomickým a demografickým problémům.
-

POLITICKÁ OBLAST

- Diktátorské režimy: omezeny svobody slova, médií, shromažďování, ... snahy režim změnit.
 - Takové režimy jsou hrozbou pro své sousedy, pro regionální stabilitu, pro narušený pohyb strategicky významných surovin a zdrojů energie. Mohou ohrozit ekonomické zájmy řady států a mezinárodní stabilitu.
 - Hrozby plynoucí z porušování lidských práv
 - Co ovlivňuje stabilitu státu: nacismus, fašismus, rasismus, extrémismus, komunismus, nacionalismus, patriotismus, dezinformace, organizovaný zločin, terorismus, ...
 - Separatismus = snaha o odtržení území od současného státu, může se pojít s terorismem, náboženskými či etnickými konflikty
 - Konflikty plynoucí z nestabilních vlád
- Konflikty s politickými cíli propukají tehdy, když jedna země chce jiné zemi vnutit vládu, která s ní bude spolupracovat.
-

EXTREMISMUS

Náboženský, společenský, politický (pravicový, levicový)

Popírá koncepci rovnosti lidí a vyzdvihuje vlastní národ a rasu

Usiluje o nastolení systému, který vychází z představy, že příslušnost k určitému národu nebo rase určuje hodnotu člověka

Pravicoví extremisté se svými aktivitami snaží působit destruktivně na demokratický systém, který se snaží nahradit totalitním systémem nebo diktaturou

Snaží se rozdělit společnost a oslabovat stát pomocí demonstrací a projevů násilí, snaží se mobilizovat veřejnost a naverbovat sympatizanty, formují se do extremistických skupin a domobran, nelegálně se ozbrojují a útočí vůči etnickým skupinám, rozšíření i díky migrační krizi

NACIONALISMUS

Myšlenkové tendence, ideologie či politika zdůrazňující význam národa, který sdílí společný původ, jazyk, historii, kulturu a území

Z nacionalismu vychází myšlenka národního státu, který se opírá o myšlenku, že národ tvoří stát a v každém suverénním státu by měl ideálně žít jeden národ

Klíčová je tedy národní suverenita a správa vlastních věcí bez vnějšího vlivu

Významné jsou demonstrace a manifesty vymezující se proti něčemu, co je označeno za ohrožení národa a národní suverenity a práva na samosprávu

Nacionalistické cítění může vyústit ve strach nebo nedůvěru vůči cizím národům

PATRIOTISMUS

Na rozdíl od nacionalismu je to emotivní podpůrný postoj, který vyjadřuje oddanost a pocit sounáležitosti k určité sociální skupině nebo území

Významné jsou státní svátky, hymny, manifesty

Patriot je hrdý na své tradice a rozvíjí a chrání svou komunitu

ŠOVINISMUS

Vyhrocený nacionalismus s militarismem a agresivitou

Založený na slepé víře v nadřazenost vlastního národa a nenávisti k jiným národům a rasám, které nedosahují stejných kvalit

Projevuje se militantním smýšlením, silnou touhou po agresi, expanzi a válce

VOJENSKÁ OBLAST

Různé pojetí bezpečnosti:

1. vojenské prostředky, vojenské cíle (vojenské operace, námořní síly, letectvo, bombardování, raketové útoky, ZHN, otázka užití jaderných zbraní)
2. vojenské prostředky, nevojenské cíle (nasazení sil v humanitárních operacích)
3. nevojenské prostředky, nevojenské cíle (ekonomické sankce)

Zejména terorismus, provázanost s náboženstvím, etnicitou, separatistické tendence, boje za nezávislost, proliferace ZHN

PROLIFERACE – ŠÍŘENÍ ZBRANÍ HROMADNÉHO NIČENÍ

- Proliferace = *„šíření zbraní hromadného ničení, včetně jejich nosičů a mezinárodně kontrolovaných položek, kam patří zejména zboží dvojího použití, výbušniny a jejich prekurzory, a konvenční zbraně.“*
 - Proliferační aktivity mají hlavní význam při vzniku, průběhu a udržování ozbrojených konfliktů
 - Hrozba – vznik migračních vln, nárůst organizovaného zločinu (nelegální migrace, pašování zbraní a dalších komodit, netransparentní finanční transakce atd.), radikalizace obyvatelstva vyúsťující až k provedení teroristického útoku
-

TERORISTICKÉ ÚTOKY 11. ZÁŘÍ 2001

- série koordinovaných teroristických útoků, které se uskutečnily 11. září 2001 ve Spojených státech amerických
 - Al-Káida pod vedením Usámy bin Ládina obvinila USA a jejich spojence z konfliktů v muslimském světě.
 - Provedlo je 19 sebevražedných útočníků islamistické organizace al-Káida.
 - Dvě letadla narazila do věží Světového obchodního centra v New Yorku, zabila všechny lidi na palubě a další uvnitř budov.
 - Třetí letadlo narazilo do Pentagonu.
 - Čtvrté se zřítilo do polí u města Shanksville v Pensylvánii, když se pasažéři na palubě proti teroristům vzbouřili.
-

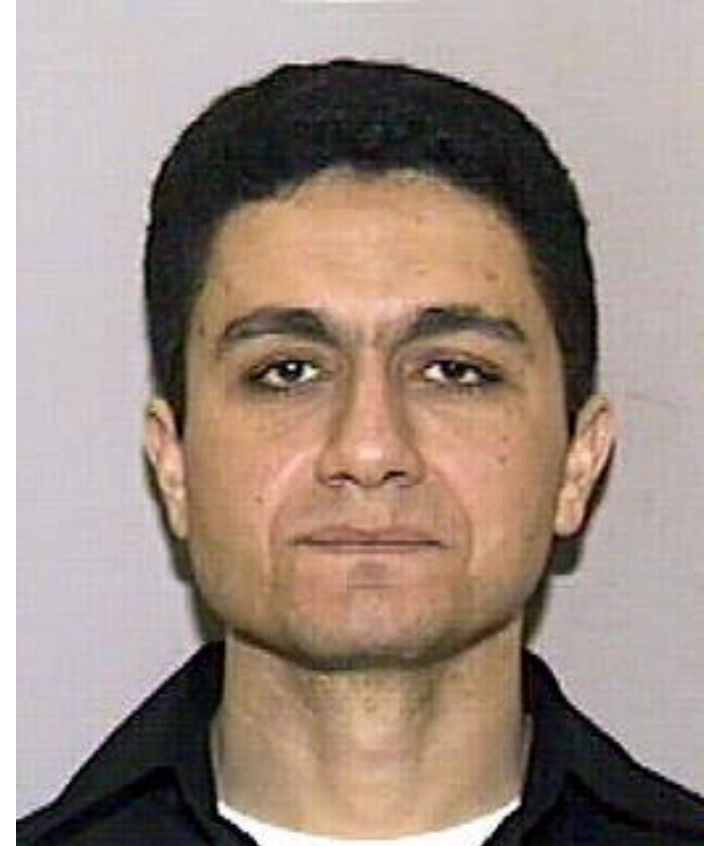
ÚTOČNÍCI

- Únosy provedlo devatenáct lidí, kteří pracovali ve třech týmech po pěti a jednom ze čtyř (v letadle, které havarovalo v Pensylvánii).
- Každá skupina zahrnovala někoho, kdo absolvoval pilotní výcvik. To bylo provedeno v leteckých školách v samotných USA.
- Patnáct únosců byli Saúdové jako sám Bin Ládín. Dva byli ze Spojených arabských emirátů, jeden z Egypta a jeden z Libanonu.
- Hlavní organizátor: Chálid Šajch Muhammad

ÚTOČNÍCI

- Spiknutí z 11. září ukázalo, že al-Káida byla organizací s globálním dosahem
 - Schůzky v Malajsii, lidé učící se létat v USA, převody peněz z Dubaje, sídlo vůdců spiknutí v Hamburku, nábor sebevraždníků ze zemí Blízkého Východu
- Muhammad Atta v čele operace
- Únosci se v dostatečném předstihu usadili v USA, někteří absolvovali letecký výcvik.
- Atta informoval prostřednictvím emailu
 - Přítelkyně „Jenny“, kódy
 - „Nineteen certificates for private education and four exams.” → certifikáty znamenaly 19 únosců a zkoušky 4 cíle útoků
 - „Two sticks, a dash and a cake with a stick down—what is it?” → 11-9

11. ZÁŘÍ 2001

- První letadlo zasáhlo severní věž v 08:46 (let American Airlines 11 z Bostonu)
 - Druhé letadlo (let United Airlines 175 taky z Bostonu) narazilo do jižní věže v 09:03.
 - Budovy okamžitě vzplanuly, někteří uvěznění lidé raději skočili z věží. Poškozená jižní věž Světového obchodního centra se zhroutila v 9:59, severní věž o 29 minut později.
 - Třetí letadlo (let American Airlines 77 startující z letiště poblíž Washingtonu) zasáhlo jihozápadní stranu Pentagonu v 9:37.
 - Čtvrté letadlo (let United Airlines 93 z New Jersey) se zřítilo v 10:03 poblíž Shanksville v Pensylvánii poté, co se cestující proti únoscům vzbouřili. O situaci informovali prostřednictvím mobilního telefonu.
-

9/11: Where the planes crashed

NÁSLEDKY

- USA vyhláší v reakci na útoky z 11.září 2001 válku proti terorismu.
 - Následuje invaze do Afghánistánu
 - Zpřísněna letová bezpečnost po celém světě, zpřísněna bezpečnostní opatření na letištích, vládních budovách, sportovištích
 - USA PATRIOT Act - rozšířil pravomoci FBI a dalších donucovacích orgánů
 - Odbor vnitřní bezpečnosti
 - The 9-11 Commission
 - Národní památník a muzeum (2006-2011, 2006-2014)
 - One World Trade Center (2014)
 - Mnoho dalších států také posílilo antiteroristické pravomoci svých bezpečnostních složek.
-

OBĚTI

- O život přišlo necelých 3 000 lidí
- Většina z nich v New Yorku
- Zahynulo všech 246 cestujících a členů posádky na palubě čtyř letadel
- Ve dvojčatech zemřelo 2 606 lidí
- V Pentagonu bylo zabito 125 lidí
- Když udeřilo první letadlo, bylo ve věžích odhadem 17 400 lidí. Nad dopadovou zónou v Severní věži nikdo nepřežil
- Mezi obětmi byli občané 77 různých zemí.

DĚKUJI ZA
POZORNOST

- **Vnímáte kolem sebe dezinformace? Ve spojitosti s jakým tématem? Považujete je za významnou hrozbu? Můžou dezinformace ovlivnit konflikt (např. Ukrajina)?**

- **Co považujete za nejzávažnější zdroj konfliktu obecně?**

ZDROJE

- ALVAROVÁ, Alexandra. *Průmysl lži: Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. Praha: Stanislav Juhaňák – Triton, 2017. ISBN 978-80-7553-492-7.
 - ARO, Jessikka. *Putinovi trollové: skutečné příběhy z frontových linií ruské informační války*. Praha: N Media, 2020. ISBN 978-80-907922-1-0.
 - EICHLER, Jan. *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2006. ISBN 80-7278-326-2.
 - POSPÍŠIL, Ivo a Zdeněk KŘÍŽ. *Ozbrojené konflikty po konci studené války*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2012. ISBN 978-80-210-6047-0.
 - VESELÝ, Zdeněk. *Dějiny mezinárodních vztahů. 2., upr. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 9788073802783.
 - RESIST: Příručka pro boj s dezinformacemi.
-

ZDROJE

- A 9/11 Reflection: The Pentagon in Photos. In: *U.S. Department of Defense*. 11.9.2019. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.defense.gov/News/Feature-Stories/story/Article/1939053/a-911-reflection-the-pentagon-in-photos/>
 - Benešovskou nemocnici ochromil počítačový virus, pacienty z JIP převezli jinam. In: *Novinky.cz*. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/clanek/v-benesovske-nemocnici-nelze-spustit-pristroje-system-ochromil-virus-40306652>
 - Bezpečnostní hrozby. In: *Ministerstvo vnitra ČR*. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx?q=Y2hudW09Mw%3D%3D>
 - Co jsou to hybridní hrozby. In: *Ministerstvo vnitra ČR*. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx>
 - JACKSON, Patrick. September 11 attacks: What happened on 9/11? In: *bbc.com*. 3.8.2021. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57698668>
 - Proliferace – šíření zbraní hromadného ničení. In: *BIS*. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/proliferace-sireni-zbrani-hromadneho-niceni/>
 - September 11 attacks. In: *Britannica*. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/event/September-11-attacks>
 - What is R2P? In: *Global centre for the responsibility to protect*. [cit. 18.2.2022]. Dostupné z: <https://www.globalr2p.org/what-is-r2p/>
-